

5.Про затвердження Методичних рекомендацій щодо облікової політики підприємства, затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27.06.2013 р. № 635. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0635201-13#Text> (дата звернення 18.10.2022).

6.Про затвердження Методичних рекомендацій з формування собівартості продукції (робіт, послуг) у промисловості, затверджено Наказом Міністерства промислової політики України від 09.07.2007 р. № 373. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0373581-07#Text> (дата звернення 18.10.2022).

Інна ЦВІГУН,
доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри обліку, оподаткування
та технологій електронного бізнесу,
Заклад вищої освіти «Подільський державний університет»
Світлана КИР'ЯН,
кандидат економічних наук, доцент
кафедри економіки, фінансів та обліку,
Європейський університет,
м.Київ, Україна

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

Основою економічної безпеки національної економіки є сталий розвиток окремих суб'єктів господарювання, успішне функціонування якого значною мірою залежить від формування бюджетів різних рівнів та можливості реалізації соціальних програм, що забезпечують гідний рівень життя населення.

Найважливішою умовою збереження економічної безпеки є своєчасне виявлення загроз, пов'язаних із втратою суб'єктом господарювання позицій на ринку, та вибір тих напрямів його розвитку, які забезпечують стійке позиціонування на товарних ринках і визначають спеціалізацію його розвитку.

Важливо сформувати таку інформаційну систему, яка дозволить вибрати основні характеристики та показники розвитку підприємства, об'єктивно охарактеризувати його фінансовий стан, фінансову стійкість та здатність до розвитку. Вирішальною умовою економічної безпеки підприємства стає формування інформаційної системи на основі достовірної та достовірної облікової інформації, що дозволяє оперативно контролювати виробничі процеси, виявляти негативні тенденції та відстежувати перспективні напрями розвитку.

Важливою умовою підтримки належного рівня економічної безпеки суб'єкта господарювання є своєчасне виявлення загроз засобами та інструментами обліково-аналітичної системи підприємства. Одним із елементів інформаційної системи, який дозволяє оперативно відстежувати фінансово-економічні процеси, виявляти негативні тенденції та розробляти шляхи їх мінімізації, є моделювання рівня економічної безпеки, її складових та оцінка впливу цього рівня на результати підприємства. Процес побудови ефективної системи економічної безпеки підприємства неможливий без потужного інструментарію з боку управлінського апарату, який визначає законність та ефективність фактів фінансово-господарської діяльності підприємства.

У контексті цього основною метою управління підприємством є своєчасна оцінка стану та рівня економічної безпеки та прийняття обґрунтованих управлінських рішень щодо її підвищення. Для цього необхідна наявність адекватної та актуальної інформації, яка формується в обліково-аналітичній системі підприємства. Враховуючи складні умови ведення бізнесу, зумовлені швидкими змінами та підвищенням агресивності зовнішнього середовища, основою вдосконалення процесу управління економічною безпекою підприємств є система інформаційного забезпечення та обліку, що пов'язано з необхідністю отримання достовірної інформації про реальну безпекову ситуацію, загрози та ризики, тобто на об'єктивну оцінку якості системи економічної безпеки. Центральне місце в інформаційному забезпеченні

економічної безпеки підприємства відводиться обліково-аналітичній інформації.

Обліково-аналітична інформація в системі економічної безпеки підприємства базується на бухгалтерській (бухгалтерській) інформації, яка включає оперативні дані, а також статистичну інформацію, яка поряд з даними бухгалтерського обліку використовується для аналізу. Зміст категорії «обліково-аналітична інформація» розкривається переважно через зміст понять «оперативний облік», «бухгалтерський облік», «аналіз фінансово-господарської діяльності».

Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1] визначено, що бухгалтерська інформація – це інформаційна система, яка функціонує за певними правилами, забезпечує інформацію різним категоріям користувачів у необхідному для них вигляді.

З визначення бухгалтерського обліку чітко не формалізована мета побудови цієї системи, тобто бухгалтерський облік як система, побудована за певними принципами, є, по суті, самоціллю. Економічну сутність цих категорій та їх призначення в процесі підготовки обліково-аналітичної інформації охарактеризуємо у вигляді структурно-логічної схеми, наведеної на рис. 1.

Рис. 1. Основні складові обліково-аналітичної інформації в системі економічної безпеки підприємства

Оперативний облік використовується для контролю за найважливішими господарськими операціями з метою управління ними в момент їх здійснення. Зокрема, здійснювати контроль за виконанням договорів поставки товарно-матеріальних цінностей, розрахунків з дебіторами, виробництва та реалізації продукції тощо.

Відмінною рисою оперативного обліку є оперативність отримання інформації, яка є важливою для системи економічної безпеки.

Бухгалтерський облік фіксує та накопичує вичерпну синтетичну (узагальнену) облікову інформацію про діяльність суб'єкта господарювання та його підрозділів за певний період. Відповідно до Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку бухгалтерська інформація являє собою

інформацію про стан, склад і рух майна організації та джерела його виникнення, господарські процеси та результати фінансово-виробничо-господарської діяльності організації [4].

Дані фінансового обліку відображають ретроспективну інформацію про події та операції, які вже відбулися, тобто на які неможливо вплинути чи змінити.

Релевантною є майбутня (прогнозна) інформація, яка може бути змінена під впливом тих чи інших управлінських рішень. Це інформація, яку надає управлінський (внутрішній) облік. Крім того, дані управлінського обліку є закритими не тільки для зовнішніх користувачів формування, а й для персоналу підприємства, який не має прямого відношення до вирішення конкретного завдання, що значно підвищує його конфіденційність. Досліджено вплив управлінського обліку на формування обліково-аналітичної інформації у забезпеченні економічної безпеки, коли мова йде про стратегічний управлінський облік, який поєднує зовнішню та внутрішню інформацію та принципи бюджетування та дозволяє аналізувати діяльність підприємства з урахуванням його поточного стану, довгострокові цілі розвитку та безпеки [2].

Виходячи з думки деяких вітчизняних авторів, які зазначають, що під економічною безпекою слід розуміти здатність підприємства ефективно та стабільно здійснювати господарську діяльність шляхом використання комплексу взаємопов'язаних діагностичних та контрольних заходів фінансового характеру з метою оптимізації використання ресурсів підприємства та зовнішнього середовища [5]. Всі ці особливості діагностики яскраво проявляються в системі економічної безпеки підприємств. При цьому під діагностикою економічної безпеки підприємства розуміється система цілеспрямованого аналізу, що проводиться аналітиком економічної безпеки, спрямована на вирішення наступних завдань: 1) адаптація та розробка методів і прийомів діагностики відповідно до вимоги економічної безпеки;

2) виявлення та формалізація комплексу зовнішніх і внутрішніх загроз, які впливають на стан економічної безпеки підприємства;

3) встановлення граничних значень (показників) окремих показників, що визначають стан економічної безпеки підприємства;

4) формування методичних підходів до комплексної діагностики стану економічної безпеки підприємства.

Оцінка обліково-аналітичного забезпечення рівня економічної безпеки підприємства є комплексним і складним поняттям. У загальному варіанті її можна визначити як відсутність різного роду небезпек і загроз або наявність можливостей щодо їх попередження, захисту своїх інтересів і недопущення втрат нижче від граничної межі. У контексті зазначеного основною метою менеджменту підприємства є своєчасна оцінка стану і рівня економічної безпеки та ухвалення виважених управлінських рішень щодо його поліпшення. Зазначене потребує наявності адекватної та релевантної інформації, яка формується в обліково-аналітичній системі підприємства.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України 16.07.1999 № 996-XIV. *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 40. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення: 10.07.2020).

2. Белоусова І. А. Управлінський облік — інформаційна складова економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : Дорадо-Друк, 2010. 432 с.

3. Гнилицька Л. В. Обліково-аналітичне забезпечення економічної безпеки підприємства : монографія. Київ : КНЕУ, 2017. 305 с.

4. Kraievskyi V., Skoryk M., Bohdan S., Hmyrya V. Coherence of accounting systems: transcendence of content and immunity of purpose. *Bulletin of the National academy of sciences of the Republic of Kazakhstan*. 2020. № 384. P. 176—184.

5. Tytenko L. Economic security as an element of strategic management system: accounting and analytical aspect. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2018. № 3. P. 309—318.